

Scenariusz zajęć

Czy sztuka może ocalić przed kataklizmem?

Scenariusz zajęć czytelniczych i interpretacyjnych na podstawie książki
Agaty Widzowskiej „Kalafiornia mon amour”

Wartości: empatia, nadzieja, solidarność

Emocje: lęk, niepewność, wzruszenie, zachwyt

Każda książka niesie ze sobą określony ładunek emocjonalny i poznawczy. Nie przeczytałem dotychczas żadnej lektury, z której nie udałoby się wydobyć istotnej z perspektywy czytelnika refleksji lub nauki. Zgodnie z tym, co pisze Umberto Eco, literatura nie funkcjonuje bez czytelnika — to on nadaje jej sens i odkrywa między wierszami to, co autor chciał, świadomie lub nieświadomie, przekazać. Dlatego postanowiłem, że od tej pory będę starał się opracowywać po każdej przeczytanej książce dla dzieci scenariusz zajęć, który można zrealizować w szkole lub przedszkolu, w zależności od charakteru danej lektury.

Warto w tym miejscu dodać, że „schemat lekcji” jako taki nie jest zwykle kategorią prawną. Prawo mówi o podstawie programowej, programie nauczania, podręcznikach, materiałach edukacyjnych i sposobach realizacji programu, a nie o obowiązkowym wzorze każdej lekcji. Daje to nauczycielowi pewną swobodę w projektowaniu zajęć, pod warunkiem że pozostają one zgodne z celami edukacyjnymi i potrzebami uczniów.¹

Przygotowałem scenariusz zajęć „Czy sztuka może ocalić przed kataklizmem?” z myślą o uczniach w wieku 10–14 lat. Jako punkt wyjścia wybrałem książkę Agaty Widzowskiej *Kalafiornia mon amour*, ponieważ pozwala ona rozmawiać o powodzi nie tylko jako o katastrofie naturalnej, lecz także jako o doświadczeniu granicznym, które zmienia sposób patrzenia na świat, ludzi i relacje między nimi.

---

¹ **Rozporządzenie MEN z 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej**, w brzmieniu zmienionym m.in. rozporządzeniem z 28 czerwca 2024 r., w części dotyczącej edukacji wczesnoszkolnej wskazuje, że „codzienna praca nauczyciela wyznaczona jest przez realizowany i interpretowany program nauczania”, a interpretacja programu to dostosowanie sposobów osiągnięcia celów do potrzeb i możliwości uczniów.

W scenariuszu chcę pokazać, że literatura może stać się bezpieczną przestrzenią rozmowy o trudnych emocjach: lęku, niepewności, wzruszeniu, ale również o nadziei, solidarności i empatii. Zależy mi na tym, aby uczestnicy zajęć zastanowili się, czy sztuka może ocalać — nie dosłownie, lecz poprzez porządkowanie przeżyć, wyrażanie uczuć i budowanie więzi z innymi. Dlatego łączę pracę z tekstem literackim z rozmową o wartościach oraz działaniem twórczym, które pozwala uczniom sformułować własną odpowiedź na pytanie postawione w temacie zajęć.

Grupa wiekowa: 10–14 lat
Czas trwania: 90 minut

Inspiracją do scenariusza jest recenzja książki „Kalafiornia mon amour”, w której powódź zostaje przedstawiona nie tylko jako katastrofa naturalna, ale również jako doświadczenie graniczne, zmieniające ludzi i relacje między nimi.

Cele główne

- rozwijanie umiejętności interpretacji tekstu literackiego oraz poszukiwania sensów ukrytych w symbolach, metaforach i działaniach bohaterów;
- refleksja nad rolą sztuki i wyobraźni w sytuacjach kryzysowych; warto, aby nauczyciel krótko odwołał się do wybranych wydarzeń z historii XX wieku, zwłaszcza okresu II wojny światowej oraz PRL-u, sygnalizując, że sztuka bywała formą sprzeciwu wobec przemocy, zniewolenia i systemów totalitarnych;
- rozpoznawanie emocji związanych z lękiem, niepewnością, stratą i utratą poczucia bezpieczeństwa;
- budowanie empatii wobec osób dotkniętych katastrofą, kryzysem lub doświadczeniem utraty;
- rozwijanie umiejętności wyrażania własnych opinii, emocji i refleksji w rozmowie, pracy pisemnej oraz działaniu twórczym.

Cele szczegółowe

Uczeń:

- potrafi krótko omówić motyw katastrofy w literaturze, odwołując się do biblijnego potopu oraz wybranych utworów dla dzieci i młodzieży, np. *Arki czasu* Marcina Szczygielskiego, *Wyspy na ulicy Ptasiej* Uriego Orleva, *Braci Lwie Serce* Astrid Lindgren czy *Pozłacanej rybki* Barbary Kosmowskiej, w których doświadczenie zagrożenia, straty lub kryzysu prowadzi do rozmowy o lęku, nadziei, empatii i wspólnocie;
- rozumie znaczenie pojęć: kataklizm, sztuka, nadzieja, wspólnota;
- dostrzega rolę relacji międzyludzkich w sytuacjach kryzysowych;
- interpretuje symbole i metafory obecne w utworze;
- uczestniczy w dyskusji i formułuje argumenty;
- tworzy własną artystyczną odpowiedź na pytanie postawione w temacie zajęć.

Potrzebne materiały

- egzemplarz książki Agaty Widzowskiej *Kalafiornia mon amour*;
- wybrane fragmenty recenzji książki, np. z bloga [Tata Czyta](#) lub innych źródeł;
- kartki papieru;
- flamastry, kredki, farby;
- nagranie odgłosów deszczu i burzy;
- duży arkusz papieru;
- samoprzylepne karteczki.

Przebieg zajęć

1. Wprowadzenie do zajęć

Warto rozpocząć zajęcia od zbudowania odpowiedniego nastroju. Opracowując ten scenariusz i mając na uwadze typowe wyposażenie sal lekcyjnych, wyobraziłem sobie sytuację, w której w sali słychać odgłosy deszczu i burzy, ale bez konieczności włączania dużych monitorów czy prezentacji multimedialnej. Światło jest lekko przyciemnione, a uczniowie mogą na chwilę zamknąć oczy i wsłuchać się w dźwięki.

Co człowiek próbuje ocalić w sytuacji zagrożenia?

Uczniowie zapisują na karteczkach swoje odpowiedzi i przyklejają je wokół pytania.

Nauczyciel rozpoczyna rozmowę:

- Czym jest kataklizm?
- Czy człowiek może przygotować się na katastrofę?
- Co daje ludziom siłę w trudnych chwilach?
- Czy książki, muzyka, obrazy lub opowieści mogą pomagać przetrwać trudne doświadczenia?

2. Wprowadzenie do książki

Nauczyciel prezentuje książkę Agaty Widzowskiej *Kalafiornia mon amour* i krótko opowiada o jej atmosferze oraz głównych problemach. Zwraca uwagę, że jest to opowieść, w której codzienność zostaje nagle zakłócona przez żywioł. Powódź nie oznacza tu wyłącznie zniszczeń materialnych, lecz staje się doświadczeniem utraty bezpieczeństwa, konieczności zmierzenia się z lękiem oraz sprawdzianem relacji międzyludzkich.

Warto podkreślić, że katastrofa w literaturze często pełni funkcję czegoś więcej niż tylko wydarzenia fabularnego. Może odsłaniać prawdziwe emocje bohaterów, ujawniać ich słabości, ale także pokazywać siłę wspólnoty, solidarności i empatii. W sytuacji zagrożenia człowiek zostaje postawiony wobec pytań o to, co jest naprawdę ważne: bliskość innych ludzi, pomoc, pamięć, nadzieję i możliwość wyrażenia tego, czego nie da się łatwo wypowiedzieć zwykłymi słowami.

Nauczyciel może powiedzieć uczniom, że podczas zajęć będą zastanawiać się nad tym, czy sztuka, literatura, obraz, muzyka, teatr lub inne formy twórczości, może pomóc człowiekowi przetrwać trudne doświadczenia. Nie chodzi o ocalenie dosłowne, ale o takie, które pozwala nazwać emocje, uporządkować przeżycia, odnaleźć sens i poczuć, że nie jest się samemu.

Można przywołać fragment recenzji:

„Powódź nie jest więc tylko wydarzeniem wpisanym w konkretną geografję, ale staje się figurą doświadczenia granicznego, naruszającego dotychczasowy porządek świata przedstawionego i relacji między bohaterami”. [tataczyta.com]

Po przeczytaniu cytatu nauczyciel wyjaśnia uczniom pojęcie „doświadczenia granicznego”. Może powiedzieć, że jest to taka sytuacja, która przekracza zwykłe, codzienne doświadczenia człowieka i zmusza go do zmiany sposobu myślenia o sobie, innych ludziach oraz świecie. Katastrofa, choroba, wojna, utrata domu czy śmierć bliskiej osoby mogą sprawić, że dotychczasowy porządek zostaje naruszony, a człowiek musi na nowo odnaleźć poczucie bezpieczeństwa.

Następnie nauczyciel prowadzi rozmowę kierowaną. Pyta uczniów, dlaczego katastrofy zmieniają ludzi, co dzieje się z człowiekiem, gdy traci poczucie bezpieczeństwa, oraz jakie emocje mogą pojawić się w sytuacji zagrożenia. Zachęca także do zastanowienia się nad tym,

dlaczego w trudnych chwilach ważna jest obecność innych ludzi i czy rozmowa, pisanie, rysowanie, muzyka albo teatr mogą pomóc wyrazić to, czego nie umiemy powiedzieć wprost. W dalszej części rozmowy nauczyciel pyta, czy sztuka może pomóc uporządkować emocje oraz czy uczniowie znają książki, filmy albo historie, w których bohaterowie przetrwali trudne doświadczenia dzięki wyobraźni, sztuce lub wsparciu innych.

Na koniec tej części nauczyciel zapisuje na tablicy hasła pojawiające się w wypowiedziach uczniów, na przykład: lęk, strata, pomoc, nadzieja, wspólnota, sztuka, pamięć, ocalenie. Będą one punktem odniesienia w dalszej pracy z tekstem.

3. Kluczowe pojęcia

Kataklizm

Kataklizm to nagłe, gwałtowne wydarzenie, które burzy dotychczasowy porządek świata i sprawia, że człowiek traci poczucie bezpieczeństwa. Może mieć charakter naturalny, na przykład powódź, trzęsienie ziemi czy pożar, ale może też oznaczać wojnę, epidemię, katastrofę społeczną lub osobistą tragedię. Kataklizm wywołuje lęk, chaos, cierpienie i poczucie zagrożenia, ponieważ zmusza ludzi do zmierzenia się z czymś, czego nie potrafią w pełni kontrolować. Często staje się momentem próby, w którym ujawniają się zarówno słabości człowieka, jak i jego siła, odwaga oraz zdolność do przetrwania.

Sztuka

Sztuka to jedna z najważniejszych form wyrażania ludzkich emocji, przeżyć, doświadczeń i myśli. Może przybierać różne postacie: literatury, malarstwa, muzyki, teatru, filmu, rzeźby czy innych działań twórczych. Dzięki sztuce człowiek może opowiadać o świecie, komentować rzeczywistość, przekazywać swoje uczucia oraz utrzymywać pamięć o ważnych wydarzeniach. Sztuka pozwala również lepiej zrozumieć cierpienie, strach, miłość, samotność czy nadzieję. W sytuacjach kryzysowych może dawać ukojenie, pomagać nazwać trudne emocje i przypominać, że człowiek nie jest sam ze swoimi przeżyciami.

Nadzieja

Nadzieja to wewnętrzne przekonanie, że mimo cierpienia, strat i trudności przyszłość może przynieść coś dobrego. Pomaga człowiekowi przetrwać najcięższe chwile, ponieważ daje siłę do działania i nie pozwala całkowicie poddać się rozpacz. Po kataklizmie nadzieja staje się

szczególnie ważna, gdyż pozwala uwierzyć, że zniszczony świat można odbudować, a życie może odzyskać sens. Nie oznacza ona zaprzeczania tragedii, lecz gotowość do szukania dobra nawet w bardzo trudnych okolicznościach. Dzięki nadziei człowiek potrafi patrzeć w przyszłość, podejmować wysiłek odbudowy i wierzyć, że po chaosie może nadejść odrodzenie.

4. Głośne czytanie fragmentów książki

Nauczyciel czyta wybrane przez siebie fragmenty opisujące:

- narastające zagrożenie
- emocje bohaterów podczas powodzi
- relacje między ludźmi
- momenty piękna, bliskości i zatrzymania mimo katastrofy

Po każdym fragmencie uczniowie zapisują jedno słowo określające emocje bohaterów.

Powstaje „mapa emocji”.

Możliwe odpowiedzi:

- strach
- samotność
- chaos
- bezradność
- nadzieja
- wzruszenie
- zachwyty
- ulga

5. Dyskusja wokół tezy

Na tablicy pojawia się pytanie:

„Czy sztuka może ocalić przed kataklizmem?”

Klasa zostaje podzielona na dwie grupy.

Jedna grupa przygotowuje argumenty za tezą, druga próbuje ją podważyć.

Przykładowe kierunki myślenia:

TAK

- sztuka pomaga przeżyć emocje
- daje nadzieję
- pozwala opowiedzieć o traumie
- łączy ludzi
- pomaga zachować pamięć
- daje poczucie sensu

NIE

- sztuka nie zatrzyma katastrofy
- nie ochroni przed utratą domu
- nie rozwiązuje realnych problemów
- człowiek potrzebuje przede wszystkim bezpieczeństwa i pomocy materialnej

Po dyskusji nauczyciel podsumowuje, na przykład:

Sztuka nie zatrzyma żywiołu, ale może ocalić człowieka wewnątrz. Pomaga zachować emocje, pamięć, relacje i nadzieję.

6. Działanie twórcze

„Co ocala?”

Uczniowie tworzą pracę plastyczną lub krótką formę literacką inspirowaną książką.

Mogą przygotować:

- rysunek
- kolaż
- list do bohatera
- krótkie opowiadanie
- wiersz
- plakat z hasłem nadziei

Na pracy powinno pojawić się jedno zdanie:

„Nawet podczas katastrofy człowieka może ocalić...”

7. Ćwiczenie podsumowujące

Uczniowie siadają w kręgu.

Każdy kończy jedno zdanie:

- „Najbardziej poruszyło mnie...”
- „Sztuka pomaga mi wtedy, gdy...”
- „Po tych zajęciach myślę, że...”

Podsumowanie zajęć:

Nauczyciel podkreśla, że literatura bardzo często pomaga ludziom oswoić trudne doświadczenia. Opowieść nie usuwa lęku, nie cofa katastrofy i nie rozwiązuje wszystkich problemów, ale pozwala zobaczyć, że podobne emocje przeżywają także inni. Dzięki literaturze człowiek nie zostaje sam ze swoim strachem, ponieważ może odnaleźć w bohaterach własne niepokoje, pytania i nadzieje.

Warto zwrócić uwagę uczniów na to, że książki nie zawsze dają gotowe odpowiedzi. Czasem ich najważniejszą funkcją jest stworzenie przestrzeni do rozmowy o tym, co trudne do nazwania: o utracie bezpieczeństwa, bezradności, tęsknocie, potrzebie bliskości i pragnieniu ocalenia. Literatura może stać się takim miejscem, w którym lęk zostaje wypowiedziany, a przez to staje się mniej samotny.

Na zakończenie zajęć nauczyciel może wrócić do pytania postawionego w temacie: „Czy sztuka może ocalić przed kataklizmem?”. Warto podkreślić, że sztuka nie zawsze chroni przed samym wydarzeniem, ale może ocalać wewnątrz: pomaga zachować wrażliwość, pamięć, nadzieję i więź z drugim człowiekiem.

Zajęcia można zakończyć cytatem inspirowanym recenzją:

„Bezpieczna przystań nie oznacza zamknięcia, lecz obecność drugiego człowieka”.

Zasoby internetowe do wykorzystania:

Recenzje na blogu tataczyta.com:

[Agata Widzowska: Kalafiornia mon amour analiza literaturoznawcza](#)

[Kalafiornia mon amour. Więcej niż opowieść dla dzieci](#)

Piosenka: [Kalafiornia Mon Amour](#)

[Odgłosy deszczu i burzy](#)

